

Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences

Journal home page:
<http://ijournal.uz/index.php/jartes>

THE ROLE OF PHRASES IN THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH LANGUAGE

Asila Choriyeva¹

Uzbekistan State University of World Languages

KEYWORDS

phraseological unit, lexeme, lexicon, phraseme, linguistic unit, semantic unit

ABSTRACT

The purpose of this article is to study the characteristics of phraseological units and their role in the development of the English language. The article describes important processes in the history and development of phraseological units.

2181-2675/© 2023 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: 10.5281/zenodo.7766421

This is an open access article under the Attribution 4.0 International(CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

---

¹ Student, Uzbekistan State University of World Languages, Tashkent, Uzbekistan (asilachoriyeva2002@gmail.com)

IBORALARNING INGLIZ TILINI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI

KALIT SO‘ZLAR:

frazeologik birlik, leksema, leksika, frazema, lingvistik birlik, semantik birlik

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolaning maqsadi, frazeologik birliklarning xususiyatlarini, ularning ingliz tilini rivojlantirishdagi rolini o‘rganishdan iborat. Maqolada frazeologik birliklarning yaralish tarixi va rivojlanishidagi ahamiyatli jarayonlar haqida yoritib beriladi.

Frazeologik birliklar deganda, so‘z ma‘nolari bilan birga til tizimining elementi bo‘lgan mustaqil semantik birlik tushuniladi. Frazeologik birliklar qat‘iy belgilangan so‘z tartibi bilan tavsiflanadi. Shuni ta‘kidlash kerakki, frazeologik birliklar o‘z tarkibiy qismlarining grammatik shaklining barqarorligi bilan ajralib turadi: frazeologik birlikning har bir a‘zosi ma‘lum bir grammatik shaklda takrorlangani sababli uni o‘zboshimchalik bilan o‘zgartirib bo‘lmaydi.

I.V.Arnold frazeologik birliklarning eng keng tarqalgan belgilarini “lingvistik barqarorlik, semantik yaxlitlik va alohida dizayn” deb hisoblaydi. [1, p. 295.] Frazeologik birlik xilma-xil xarakterlovchi xususiyatlarga ega murakkab hodisa bo‘lganligi sababli, uni turli nuqtai nazardan ko‘rib chiqish mumkinligi aniq. Shu sababli, olimlar tomonidan turli xil printsiplarga asoslanib ishlab chiqilgan bir nechta tasniflar mavjudligi ajablanarli emas. So‘z kabi, frazeologik birliklar nutq jarayonida oddiy til darajasidagi birliklardan yaratilmaydi, balki butun blok sifatida takrorlanadi. Bu xususiyat frazeologik birlikda, xuddi so‘zdagi kabi, yagona leksik ma‘no mavjudligini ko‘rsatadi; nutqning har qanday qismi bilan bog‘lanish va butun birlik uchun jumlaning yagona a‘zosi sifatida harakat qilish qobiliyati frazeologik birlikda grammatik ma‘no mavjudligidan dalolat beradi.

Nutqdagi frazeologik birlik ko‘proq o‘zgarishi mumkin, bu muzlatilgan shakldagi komponentlarda grammatik o‘zgarishlarga imkon beradi. Bu, ayniqsa, frazeologik birlikda og‘zaki komponent bo‘lganida yaqqol namoyon bo‘ladi. Masalan: Tishimni yerga qo‘ydim: tishlarini g‘ijirlatayotgan edi; keyin tishlarini g‘ijirlatib qo‘ysin. Sifat komponentlarida ham o‘zgarishlar bo‘lishi mumkin, garchi ular kamroq tarqalgan bo‘lsa-da va frazeologik birlikka qo‘shimcha ekspressivlik olib keladi. Demak, frazeologik birliklar funksional va semantik jihatdan so‘zga o‘xshash bo‘lsa-da, formal jihatdan iboradir.

Ingliz lingvistik adabiyotida frazeologiya nazariyasiga bag‘ishlangan asarlar juda kam, ammo eng muhim asarlarda ham frazeologik birliklarni aniqlashning ilmiy asoslangan mezonlari, frazeologik birliklar va so‘zlarning nisbati, frazeologiyaning izchilligi kabi fundamental savollar tug‘ilmaydi. Shuningdek, ingliz olimlari frazeologiyaga lingvistik fan sifatida qaramaydilar. Bu ingliz tilida ushbu fan uchun nom yo‘qligini anglatadi. V.Vaynrayxning fikricha, “Idiomatik tillarni o‘rganish, hech bo‘lmaganda G‘arb maktablarida

zamonaviy tilshunoslikning eng kam o'rganilgan jihatlaridan biridir" [3, s. 87].

Ingliz tilidagi frazeologik birliklar inson faoliyatining turli turlari bilan bog'liq, masalan, dengiz bilan bog'liq frazeologik birliklar. Ularning ko'plari metaforik tarzda qayta ko'rib chiqilib, kengroq targ'ib qilindi: to launch into (ish bilan shug'ullanish), to be all at sea (hayron bo'lish, sarosimaga tushish), to touch bottom (chegaraga erishish). Ovchilik bilan bog'liq ko'plab frazeologik iboralar ingliz so'zlashuv tiliga ham kirib kelgan: to run with the hare and hunt with the hounds (qo'sh o'yin o'ynash). Hayvonlardan itlar, cho'chqalar, mushuklar ko'pincha idiomalarda tilga olinadi, masalan: to let sleeping dogs lie (gunohdan uzoqda bo'lish). Ingliz tilida o'rmon bilan bog'langan frazeologik birliklar juda kam. Ob-havo, shamol, quyosh, oy bizga quyidagi frazeologik birliklarni berdi: to be under the weather (get into white), to be under the weather (oq rangga), to bless one's stars (taxdiringizga rahmat). Oziq-ovqat inglizcha idiomalarning manbai hamdir: to eat a humble pie (qaldirg'och), to cut and come again (ishtaha bilan ovqat), to make no bones of (marosimda turmang). Ong, aql-idrokka bog'liq ko'plab frazeologik iboralar mavjud: to bring home to somebody (ongiga keltirmoq), to set one's house in order (ishlaringni tartibga solmoq). Frazeologik birliklarning yana bir manbasi mebeldir: to lay on the shelf (keraksiz deb tashlab ketmoq), to fall between two stools (ikki stul orasiga o'tirmoq), to get up on the wrong side of the bed (chap oyog'ingiz bilan turmoq).

Oshxonada ko'plab rang-barang frazeologik birliklar tug'ilgan: to have a finger in the pie (biznes bilan shug'ullanmoq), to be in a stew (igna ustida bo'lish). Ingliz tilshunosi L.P.Smitning yozishicha, ingliz frazeologik birliklarida hazil ko'p, lekin go'zallik va romantika kam. Ingliz tilidagi so'zlashuv tilida "coucher a la belle etoile" (chiroyli yulduz ostida uxlash - ochiq havoda uxlash) kabi frantsuzcha ibora biroz g'alati tuyuladi. Ingliz iboralari haqida gapirar ekan, u: "...idiomalarimizda Yevropaning mashhur hayotidan ...metafora va birikmalar mavjud bo'lsa-da, shunga qaramay, ularning obrazlari mohiyatan milliy xarakterga ega... Milliy nutq va milliy san'at tuproqdan tug'iladi; bu qishloqlar, dalalar va yaylovlarning vatani va biz vaqti-vaqti bilan ularning kuchini to'ldirish uchun unga qaytishimiz kerak"[6, b. 132].

Shuni ham ta'kidlash kerakki, ko'plab ajoyib yozuvchilar ingliz tilini va xususan, uning frazeologiyasini boyitdilar. Ular orasida, albatta, Uilyam Shekspir, Jefri Choser, Jon Milton, Jonatan Svift, Charlz Dikkens, Valter Skott va boshqalar bor.

Ishimizni yakunlab, shuni ta'kidlashni istardikki, frazeologik birliklar tilning leksik tizimidagi bo'shliqlarni to'ldiradi, ular voqelikning insonga ma'lum bo'lgan tomonlarini nomini to'liq ta'minlay olmaydi va obyektlar, xususiyatlar, jarayonlar, holatlar, vaziyatlar ko'p hollarda yagona belgi bo'ladi. Frazeologiya til xazinasidir. Frazeologik birliklar xalq tarixini, madaniyati va turmush tarzining o'ziga xosligini aks ettiradi. Frazeologizmlar ko'pincha aniq milliy xususiyatga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, ingliz frazeologiyasida sof milliy frazeologik birliklar bilan bir qatorda ko'plab xalqaro frazeologik birliklar mavjud. Ingliz frazeologik fondi - bu birinchisi aniq ustunlik qiladigan mahalliy va o'zlashtirilgan frazeologik birliklarning murakkab birikmasidir. Ayrim frazeologik birliklarda arxaik

elementlar – oldingi davr vakillari ham saqlanib qolganligi tadqiqotlarimiz davomida ma'lum bo'ldi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Арнолд И.В. Лексикология современного английского языка. - М.: Высшая школа, 1986. - С. 295.
2. Бабкин А.М. Русская фразеология, ее развитие и источники. - М.: Наука, 2009. - С. 97.
3. Вайнрайх У. О семантической структуре языка. - В кн.: Новое в лингвистике: вып. V. Языковые универсалии. - М., 1970. - С. 87. отношения.
4. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. Издательство: Международные отношения. -М., 1972.-С. 143, 295.
5. Попов Р.Н. Фразеологизмы современного русского языка с архаичными значениями и формами слов. Учебное пособие для пединститутов. - М.: Высшая школа. 3-е изд., 1985. - С. 112.
6. Смит Л.П. Фразеология английского языка. - М.: Учпедгиз, 1959. - С. 132.